نصيحت

اوچونچی

الوغلر وبیوکلر ایچون

[علم اخلاقدن طقوزنچی جزء]

اثر :

رضاءالدین بن فخرالدین

اوفا

۱۳۲۰ سنه

Дозволено Цензурою С.-Петербургъ 30 Декабря 1902 г.
Типографія М.-Ф. КАРИМОВА, Оренбургъ 1903 г.

نصیحت اوچونچی

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

نصیحت ایتمگه، عقل اهللری « بن گوزل خلقلی بر آدم » دیمك معناسنی؛ اوشنداق کتاب ورساله یازمغه ده « بو شیلرنی یالکز بن گنه بیلورم » دیمك کبی بر معنا ویرسه‌لر ایدی، نصیحت سویله‌مك وکتاب یازمق دگل، آغزمدن بر حرف چقارماز، وقلم ایله کاغدی قولمه اولسون طوتماز ایدم .

لکن نصیحت سویلمه گه وکتاب یازمغه عقل اهللری طرفندن بو یله معنالر ویرلمیور. بلکه بونلر، اوستده اولان بورچلری نوشرمك، آزمی کوبمی بر فائده‌لی شینی صوکلره یادکار قالدرمقدن عبارتدر .

بر آتا کندیسی نه قدر گنهکار اولسه ده اولور، بونك سببندن بالالرینه نصیحت ویرمك بورچی اوستوندن توشماز . وبر عائله باشلغی، نه قدر کچیلك ایله مبتلا اولسه‌ده اولور ، کندیسنی وذمه سینه امانت ایدلن عائله سنی تربیه ایلمك وظیفه سندن خلاص ومحروم طورماز . « هر برگز که‌رچیسز ، وهر برگز کتولرگز حقنده جواب ویره چکسز » مضموننده اولان : « کلکم راع وکلکم مسئول عن رعیته » قول شریفی، هر کیم ایچون برابر اولان بر حکمدر .

اوشبو سبب ایچون، تربیه سی اوستومه امانت ایدلن عائله مه وبونکله برابر کندیمه؛ اوشنداق بالالرم وقیامت کونینه قدر کله چك

نارماقلرمه نصیحت ایلمك ، وحال یتدکی مقدار یادکار قالدرمق، قصدیله اوشبو نصیحت کتابلرنی یازدم [١] اکرده باشقه‌لرده اوقورلر وفائده هم آلورلر ایسه ، بزم ایچون ایکی مرتبه فائده اوله‌چقدر . اوقوب عمل ایدنلرك جمله‌سنی جناب الله مسعود ودنیا هم آخرنده بختیار ایلسون ! .

١

اولنمك ادبلری

١ — اولنمکدن مقصود ، طبیعی حاجتنی اوتمك ، ورسول اکرم افندمز صلی الله علیه وسلم حضرتلرینك امتنی کوبایتمك ، دنیا سفرنك هر بر شادلق وآغرلقلرنی تحمل ایده‌چك بر ایبدش بولمق ، مالنی ووقتنی اسرافدن ، هم شریف دینمزنی ضعیفلندرمه‌کدن صاقلامق ، اولدیغندن بیك یاش ایکن اولنمه‌کز ، وقتی یتدکندن صوك وقتکزنی اوزدرمه‌کز ، بلکه طبیعت کوچلمکینه کوره ، لازم وقتنده اولنکز .

٢ — ایزکی خاتون ، دنیا ترکاکنده اك قونلی برنابانچ ؛ اوصال خاتون آدم اوغلی ایچون الوغ بـر بلادر . شونك ایچون آلنه‌چق خاتونلرنی ، کرك بای وکرك فقیر اولسون حرمتلی عائله‌لردن ازله‌کز ، راست سوزلی ویخشی کوکللیلرنی تابارغه طرشوکز ، بونك ایچون خاتونلر ، باش قدالر ، سوزینه آلدانمای ، بلکه اوز کوکل وعقلکز ایله کوزل فکر ایله‌کز .

٣ — ارکه وارمق اولدیغکزده ، ار اوله‌چق کمیسه‌نك آقچه‌سندن الك خلقنی ؛ قبیله‌سندن مقدم دیننی ، کوزللکندن الك هنرنی صورکز ، واوزکزه تیکدش اولانلرنی اختیار ایله‌کز .

---

[١] برنجی نصیحت بالالر ایچون ، ایکنچی نصیحت یالکز قز بالالر ایچون یازلمشیدی .
کاسکم واع حدیث شریفی اوزون اوله‌رق بخاری شریفده مذکوردر . ج ٦ ص ١٥٢.

٤ — کورکام ترکالك محبته ، محبت‌ده طبیعت برلگینه باغلی اولدیغی ایچون ، ترکالك ایبدشلرگز ایله طبیعتلرگزده موافقت اولمه‌سینه دقت ایدکز . یعنی هر نه قدر مشکل اولور ایسه‌ده طبیعتلرکزده برلك اولان کیمسه‌لری تابارغه طرشوکز [١] .

٢

ار ادبلری

٥ — خاتونلرکز ، قایغو وشادلق وقتلرنده ایبدشلرکز ، دنیا ترکالکنده یولداشلرکز ، اولدیغندن آنلری اخلاص کوکل ایله سوکز . اورنلرك راحتی گل وساچك ، یا که هر تورلی زینتلر ایله دگل ، بلکه ایزگی خاتون ایله اولور ، بو نی ایسه کوزل بیلوکز .

٦ — خاتونلرکزه ، دنیا ودین کرکلرنی اوکره‌تکز ، طوغری یول اوزرنده یورمکلرینه هر وقت یاردم ایدکز ، عقللرنی و دینلرنی کامللندرملك وسلامت طوتمق ایچون طرشوکز ، آنلره شفقتلی وآچق یوز ایله اولکز ، آنلرك اخلاص ومحبتلرینه قارشو خیانت ایلمه‌کز ، حرمتلرنی تلف ایتمه‌کز ، حدیث شریفلر بیوردیغنچه معامله‌ده اولکز .

٧ — آشانمق وایچرمه‌کده ، کیوم صالم کبی شیلرده معروف اوزرنده ، عقلرنی هرینه کتورکز ، کوچلری یتمازلك خدمتلر ایله کوچلمه‌کز ، ظلم ایتمه‌کز ، قول کوتارمه‌کز [٢] ، آنلرنی کنیزاکلر ، یا که

---

[١] عصرمزده اولان بر طبیب کندی اثری اولان بر رساله‌سنده طبیعت جهتنچه تمام خلاف اولان کیمسه ایله تزوج ایتمیه توصیه ایلمشدر .

[٢] لا ترفع عصاك عن اهلك . عن بمعنی علی = ای علی اهلك .

کرك يخشى وكرك يمان اولسه‌كزده، يالكز سزلرى رضا ايدر ايچون يارادلمش مخلوقلر، ديه حساب ايلمه‌كز.

٨ — هر نه قدر عائله باشلغى اولور ايسه‌كزده، خلقسزلق ايتدكلرى وقتده صبر ايله‌كز، وهر وقت آنلره اوزكزى مهربانلى كوستركز، آنلره آچو وكوچ ايله دكل، شفقت ايله غالب كلكز.

٩ — خاتونلرك يالانچى، حيله‌كار، مكرلى اولمقلرينك باش سببى ارلردر. آنلرك خلقلرنى بوزوچى وچن آدملكدن چقاروچى كينه ارلردر. شونك ايچون خاتونلركزى تربيه ايتمه‌دككز حالده، آنلرى يالانچى، مكرلى وفلان ديه سويلمه‌كز، بلكه اك اللك اوزكز يخشى اولكز وصوكره خاتونلره يخشى تربيه ويركز، خاتونلركز هيچ شبهه‌سز يخشى اولورلر. ارلر بوزوق اولمازسه‌لر ايدى، خاتونلر. فرشته‌لر كبى يخشى اولورلر ايدى.

٣

خاتون ادبلرى

١٠ — ارلركزك خصوصا خانه ايچنده اولان خدمتلرنى كوزل وراحتلك اوزرنده ايله‌كز. امرلرينه اطاعتلى اولكز. طيمش نرسه‌لرندن يراق طوركز، چتق يوز ايله قارشو اولمه‌كز. اندمه‌ساى اوپكه‌اب يورمه‌كز، يوق بار نرسه ايچون موكرمه‌كز واكراشمه‌كز، قارشو سوز قايتارمه‌كز، خاطرنى قالدررلق اش اشلمه‌كز، آنك رخصتندن باشقه اوندن چقمه‌كز.

١١ — حيالى، ادبلى، عفيف اولكز، ارلركزه كوزل معامله ايله‌كز،

حرمتلرينه وحقلرينه كمچيلك كتورمه‌كز، عهدلرنى برنده ايدكز، سرلرنى فاش ايلمه‌كز، مالنى اسراف ايتمه‌كز، آنك رخصتندن باشقه هيچ كيمى يانكزه چاقرمه‌كز، كيوم فلان ايچون آرتق شيلر استمه‌كز.

١٢ — ارلركزك آنا وآنالرينه اطاعتلى اولكز، باشقه ياقينلرنى قارنداش حساب ايدوب، شفقتلى اولكز، بالالرى اولور ايسه، ارلركز خاطرى ايچون ياقين كوركز.

١٣ — زمانه مشقتلرينه قارشو طورمقده، ارلركزه ياردم ايدكز، شادلق وحسرت كونلرنده آنك ايله برلكده اولكز، بو دنيانك آچى وتوچيلرنى آنك ايله اورتاقلاشكز، آنلره اصلا يالان سويلمه‌كز، كورشى خاتونلر بنك: «ارمه يالان سويله‌دم‌ده بيلمادى!» ديدكلرينه آلدانمه‌كز. بيلوكزكه خاتونك بر يالان سوزى ارينه سيزلنور ايسه، ارى كوزندن عمرلك حرمتى بتار.

١٤ — خاتونلرى محبتلى كوسترەچك شئ جمال دكل، كوزل خلقدر. كوب خاتونلر اولوركه جماللرى كامل اولماديغى حالده، هر كيم قاشنده مرغوب كورلورلر، وحرمت اوزرنده سويله‌نورلر. شونك ايچون كوزل خلقلى ومهربانلى اولكز.

١٥ — آچولى يوزلى اولمه‌كز، آچو علامتلرى ايله هيچ كيمه كورنمه‌كز، آچو وقتنده سرياشمه‌كز، خصوصا باشقه‌لره جواب ويرمكدن صاقلانكز، زيرا آچو وقتنده جواب ويرمك سببندن آچو كوچلنور. بلكه آچونى باصدرر ايچون طهارت آلكز، ممكن اولديغنده نماز اوقوكز.

١٦ — هر كيمدن حرمت كوتوب طورماى، بلكه غيرلرك قصورلرنى تحمل ايدكز، سوزكزى لطيف داوش ايله سويله‌كز، وملايم سويلميه عادت ايدكز. سويله‌شمك الوغ بر كمالت اولديغى حالده، صبر مرتبه‌سينه ايرشمادكنى بيلوكز. سوز يورتوچى وغيبت سويله‌وچيلردن

صاقلانکز. الکزدن کلدکی قدر خیر اش ایله‌کز، هیچ اولمازسه بوزوقلق ایتمه‌کز.

١٧ — اطرافکزده اولانلرك خلقلرنی اوکرنکز، کرك الوغ وکرك کیچوك اولسون، قایغو وشادلق وقتلرنك بیلوشلرکزه تعزیه وتسلیه ایدکز. خسته‌لك وحسرت ایله مبتلا اولدیغکزده صبر اوزرنده اولکز، بلکه شویله اولمقی خیرلودر [١] دیه کوکلکزنی باصدرکز. وخیرلی اولمه‌سیچون جناب اللهه دعاء ایدکز.

١٨ — او تدبیرنی سارانلقده ایتمای، اسرافده ایلمای عادت اوزرنده اجرا ایدکز، خدمتچیلره بیك قانیغده وبیك یومشاقده اولمه‌کز، هر اشکزده اخلاص وطوغریلق اوزرنده اولنوکز، بویله کیمسه‌لرك خدمتچیلری اطاعتلی اولورلر ورغبت اوزرنده خدمت ایدرلر.

١٩ — آشخانه‌نی تمام اوز کوزکز ایله اداره ایدکز، آشخانه نك پاك واسبابلرینك نظاملی وهر بر نرسه اوزینه مناسب برنده قویلمش اولمه‌سینه بیك دقت ایدکز، باقر وبز صاوتلرنی هر وقت تمیزلب طوتکز، بویله صاوتلرده آشلرنی اوزاق آسرامه‌کز.

٢٠ — هر کون ایرته ایله اوده اولان شیلرك طوزانلرنی سلکوکز، چوبلرنی سبورکز، لامپا وشمعدان کبی شیلرنی تمیزله‌کز، کتابلرده اولان طوزانلرنی سورتکز.

٢١ — ضایع اولماسونلر ایچون چای وآش اسبابلرینك، اوشنداق کیوم وکرلرك جمله‌سینك حسابلرنی بیلوب طورکز، بونلر کوب اولدیغنده هر برنی اوزینك صنفی ایله دفترلره یازکز، هر نرسه‌نی بیلکولی واوزینه موافق اولان یرلره اورناشدروب، کرك اولدیغنده، شوندن آلکز، وخدمتی تمام اولدیغی ایله شونده قویکز.

[١] وعسی ان تکرهوا شیئا وهو خیر لکم

٢٢ — کر اسبابلرنی کوزدن کچرکز، وهر بر ینک باش حسابنی ذهنکزده طوتکز، هر تورلی نرسه‌لری سورتمك ایچون ممکن اولدیغنده اوزینه مصلحت شیلر بولندرکز.

٢٣ — کرلر کیمدکلرندن صوك، کوزل صورتك توركز. ومناسبنچه اورناشدرکز، یرتقلری اولسه، کیگاید‌کنی کوتمای، تیزلك اوزرنده یامه‌کز، سوتلکانلرنی تگوکز.

٤

آنا ادبلری

٢٤ — اکرده جناب الله، بالالر احسان ایدر ایسه آنلری دقت اوزرنده تربیه ایدکز، فضیلت وادب اوکردوب، کورکام طبیعتلره عادتلندرکز، خلقلرنی کوزللندرکز، اوست باشلرندن زیاده عقللرنی تربیه ایدکز.

٢٥ — بالا کوب اولدیغنك آورایمه‌کز، اغلادقلری وداوشلندقلری ایچون طارلمه‌کز. آنلرك جناب اللهك بنده‌لری ایدکلرنی خاطرلب غیرت ونشاط اوزرنده تربیه‌له‌کز. احتمال‌که روزه‌لـر طوتوب، حجلره یوروب تحصیل ایدلمکان ثوابلر، بالا تربیه‌سنده حاصل اولور. احتمال‌که بالا مشقتلرنی یوکلمك سایه‌سنده آخرت قورقنچلرندن امینلك تابلنور.

٢٦ — ممکن اولدیغنده، بالالرکزی ییلی صو ایله هرکون ایکی مرتبه اوله‌رق یووکز، وصوکره یخشی سورتکز، آرتق اسسی‌لندرماسون هم بالانك اوسمکینه ضرر ویرماسون قان یورولرنی طوقتاتماسون ایچون قات‌قات‌نرسه‌لرکه‌چلغامه‌کز، تار وقسان‌کیوملر کیدرمه‌کز، اما اصلا بیلامه‌کز.

۲۷ — بالالر، بخشی هواغه بیك محتاج اولدقلری ایچون، اویقو اورنلرنی ممکن قدر بوزوق هوالی ایتمه‌کز، اوستلرنی قاپلامه‌کز، ضرورت اولمادیغنده اوستلرینه خصوصا قالون نرسه‌لردن چبنلك [۱] قورمه‌کز، بیشككه صالوب‌ده تبرتمه‌کز، بو ایسه بالا ایچون ضرور شی دکلدر.

۲۸ — کوزلر چالشایماسون ایچون، نرزه واوت یاقتیلرینه قارانوب یاتردیغکزده، قرن دکل، بلکه طرغری یاترکز، اونه‌دن اوته ییل یورمکده اولان یره قویمه‌کز.

۲۹ — آلتی آی اولانه قدر سوتدن باشقه رزق ویرمه‌کز، بوندن صوك آز آز شورپا ویرمك هم درست اولور، تشلری ظاهر اولمازدن مقدم ایت آشاتمه‌کز، کوچکز یتسه ایتنی اصلندن آشاتمازغه عادتلندرکز، هیچ وقت هیچ نرسه‌نی چاینماب آشاتمه‌کز.

۳۰ — سوت ایمزدککز وقت، سوتکز بوزلماسون ایچون صوغان، صارمساق کبی ایسلی نرسه‌لرنی آشامه‌کز، بورچ، کارچینسه، کران، کبی نرسه‌لرنی آرتق استعمال ایتمه‌کز، قهوه، چای، نی صاقلانوب ایچکز، اما زنهار ایسرتکچ ایچمه‌کز، ایسرتکچ ایسه بالانك خلقی وسلامتلکی بوزلمه‌سینه برنچی سبب اولور.

۳۱ — بالالرکزنی عادتدن طش ایرکه‌لمه‌کز، هر نرسه‌نی آنلر اختیارینه صالوب طورمه‌کز، آنلرنی قارشو سویلرکه وسوکه‌رکه اوکرتمه‌کز. یعنی آنلر حضورنده اوزکز قارشمه‌کز و یمان سوزلری مکروه کوروچی اولوب آنلره کورلوکز، سزلر شویله اولور ایسه‌کز، قارشورغه وکشی سوکه‌رکه آنلار هم اوکرنمه‌زلر.

۳۲ — بهادر اولسونلر ایچون بالالرکزنی قورقمه‌زغه عادتلندرکز، جن، پری، وغیری بوکبی شیلر سویله‌ب عمرلری بارنچه قورقاق

[۱] خلق آره‌سنده یا کاش اوله‌رق چبلدق دیه مشهور اولمشدر.

اولەچق مرتبەدە قانلرنی بوزارغە سبب اولمەکز. کوب کیمسەلر اولورکە بر بولمەدە یالکز اویقولارغە ویا کە آول یرندە چوقر آستوندە اولان مونچەغە یالکزی کروب یوونوب چقارغە قورقورلر. بونك سببی ایسە یاش وقتلرندە، آنالری طرفندن قانلری بوزولمش اولمقدر. شونك ایچون سزلر، بالاکزی بویلە شیلرە عادت ایتدرکز.

٥

آتا ادبلری

٣٣ — بالالرکزنی تربیە ایتمیە الك کچکنە چاغلرندن باشلاکز، آنلرك کوکللرینە کورکام خلق اورلقلرنی ساچکز، آدمچیلکی واڃزکولك نیچوك اولدیغنی بیلدرکز، یرینە قاراب بر آز یومشاقلق، ووقتینە قاراب بر آز قاتیغلقدە کوسترکز، لکن قورقوب دگل بلکە عین مصلحت ایدکنی آکلاب سوزلرکز ایلە عمل ایدەچکلر اولور قدر وقارلی اولکز.

٣٤ — بالالرکزك اوزلرنی، وآنلر کوز اوکندە باشقەلرنی هم سوکمەکز، اگردە بر کیمسەیە یمان سوز آیتدکلرنی ایشدر اولسەکز البتە منع ایلەکز، تاکە سوکەرکە اوکرنماسونلر.

٣٥ — بالاکز حضورندە اوز اوزکزی حرمتلی طوتکز، تاکە آنلر سزدن وقار اوکرنسونلر، ویو سایەدە عائلە ایچندە اتفاق ومحبت محکم اولور. آنلرە اصلا یالان سویلەمکز، وآنلرە یمان دعاء ایلمەکز، بو شیلر ایسە آنلرە یالان سویلەمك اوکردر، وآتانك حرمتنی کیمەتور.

٣٦ — خانونلرکز تربیە ایتمیە کرشدکندە، بالالرك آرەلرینە کرمەکز، سز تربیە ایتدککزدە خانونلرکزدە آرالماسون. بوشی[٤] تربیە

دکل، تربیه‌سزلکدر. چونکه بو حالی کوروب، بالا اوزینك مظلوم ایدکنی حساب ایلر وایرکدلکه اوکرانوب، هیچ بر تربیه آلمای، آتا ایله آنا آراسنده بر برندن قاچوب وشکایت ایدوب یورر.

٣٧ — بو دنیاده آدملرك قیمتلری یالکز اوز همتلری ایله اولدیغنی، هر کیم اوز اشنی اوزی کورمیه بورچلی ایدکنی، بالا کزه آکلادکز، کشی که نایانورغه، ویالکز بخت وخیر دعالرغه اشانوب طوررغه اوکرنماسونلر.

٣٨ — ایمان ودین حکملرنی، فرض وحراملرنی، بیلدرکز، وعمللرنی قیلدرمیه عادتلندرکز، (دین تربیه‌سنی یاشلکندن آلان بالا، الوغ اولدیغنده هم شاید ضایع اولماز).

٣٩ بالالرکزه فائده‌لی مقصودلرنی حاصل ایتمك طوغروسنده یاردم ویرکز، وممکن اولدیغنده بو یولده پاره قزغانمه‌کز، آنلری کشی ایشکلرینه یورمیه ویا که خیرسز اشلر اشلمیه مجبور ایتمه‌کز.

٤٠ — بالالرکز ایچون مال یغوب (ییغوب) ده تربیه‌لرنی مهمل ایلمه‌کز، بلکه مالنی آنلرك تربیه‌لری یولینه صرف ایدکز. بتمای طورغان میراث کوزل تربیه ایدکنی بیلوکز. درست تربیه اولمادیغی صورتده، بالالر ایچون دنیا طولوسی آلتون قالسه‌ده فائده‌سی یوقدر، بلکه تربیه‌سزلکاری بر بختسزلك، وآنك اوستینه قالمش آلتونلری ایکنچی بختسزلك اولور.

٤١ — بالالرکزی مدرسه‌که یباروب ده اوزکز آنلر حالندن خبرسز طورمه‌کز، بلکه همیشه حاللرنی کوزه‌تکز، هر بر حاللرنی کوز اوکنده طوتکز، حتی کتاب ویازو اسبابلرینه قدر شیلرینه وارانچه آکلاب وبیلوب طورکز.

٤٢ — عدالت وانصاف اوکرتمك ایچون، حاجتلرنی اوته‌دکده‌کز وکرکلرنی تحصیل ایتدککزده جمله‌سنی برابر کورکز، هدیه ویردککزده

بارچه‌سینه تیکز ویرکز، برینه یاشروب بر نرسه ویروب‌ده: « صاق اول طوغمه‌لرگه بیلدرمه! » دیمك کبی شیلردن صاقلانکز، چونکه بویله ایتمك آنلره جبر، ظلم، آلداءق، خیانت، کبی شیلری اوکره‌در. سارانلق وحب نفس (اوز اوزنی سومك) کبی بوزوقلق اورلقلرنی کوکللرینه ساچار.

٤٣ — کوچلری یتشورلك اولدیغنده، بالالرکزه اوز اشلرکزی وهنرلرکزی اوکردکز، فکرلرکز ایله آشنا ایدکز، دنیا کوتمك ایچون آنلرك کوزلرنی آچکز، معیشت قاعده‌لرنی آکلادکز، خادملرکز ایله دکل، اوزکز ایله برکه یورتکز، آشامق ایچمك وقتلرنده کوز اوکـکزده اولندرکز، ذهنلرنی آچارلق نرسه‌لر سویله‌کز، هر نچوك اولسه‌ده عقللرنی نورلاندرکز، کسب وهنرلر ایله آشنا ایدکز، وقتی یتدکنده ایزکی عائله اعضالری ایله اهللندرکز.

٤٤ — بالالرکزی انسان حساب ایدوب، آنلرك آدم اولمقلرنی ارزو ایدر اولسه‌کز، آنالری ایله کوزل وشریعت آدابی اوزرنده معامله ایدکز. بالا محبتی، آنا ایله آتا آراسنده اورتاق ایدکنی بالالرکزه عمللرکز ایله بیلدرکز. اکرده آنلر، سزدن بویله شیلری کوروب اوسار اولسه‌لر، اوزلری هم سزدن آلمش علم وتربیه‌لری سایه‌سنده، اوز خاتونلری ایله‌ده کوزل معیشت ایدرلر، اوز بالالرنی تربیه ایتمکده‌ده کمچیلك کوسترمازلر.

٤٥ — وقتی کلدکی ایله ادب اوکردکز، قرآن شریف تعلیم ایدکز، قدرتکز قدر نفقه ویرکز، تربیه ایله‌کز، دنیا ترکلکی ایچون لازم اولان کسب وهنرلری محبتلی کوسترکز، کوکللرینه غیرت ویرکز، الوغ کیمسه‌لرك ترجمه‌لرنی سویله‌کز.

٤٦ — قزلرکزی کامل اعتبار ایله اوقودکز، اوقورغه ویازارغه بیلدرکز، بولنور ایسه مکتبلره یبارکز، دین ودنیا کرکلرنی او تربیه

ایلمك علملرنی اوکره‌دکز، وقتی یتدکنکز یالکز بایلغینه کوز صالوب، تربیه‌سزاره واوزلرینه نیک دکل قارتلره دکل، بلکه تربیه‌لی وکوزل طبیعتلی آدملرکه ویررکه اجتهاد ایدکز، طوی وجهاز ایچون آرتق تکلفلنمه‌کز، تربیه‌لی اولمق قدر بیوك جهاز وشهرتلی طوی هیچ اولنماز.

سعی واجتهاد ادبلری

٤٧ — تربیه ایدلمکان واشلەنلمکان یرلرده، عادتی اولنلردن باشقه شیٔ یتشمادکی کبی، کندی حالنده بر اشسز طوره‌چق آدم اوغللری‌ده هم بر فائده کتورمازلر. شونك ایچون دنیاٰکز ایچون منلو طوره‌چق کیمسه کبی، وآخرتکز ایچون ایرته‌یه اوله‌چك کیمسه کبی اجتهاد ایدکز.

٤٨ — جناب الله عمل ایله بیورمشدر، وعمله کوره جزاٌ ویرمه‌یه وعده ایلمشدر، وبنده‌نك وظیفه‌سی‌ده، کندینه ویرلن امرلری یرینه کتورمك ایچون طرشمقدر، بناء علیه اوستوکزه لازم اولان عمللری اخلاص واجتهادکز ایله اداٰ ایدکز، تقدیر وپاککه قبول اولنوب اولونمیه‌چغنی، وجناب اللهك بنده‌لرك عبادتلریمه اصلا محتاج دکل ایدکنی، سویله‌مك ویالقاولغه بونلری بهانه ایتمك کبی شیلر ایله مشغول اولمه‌کز، چونکه بو شیلر بنده‌نك وظیفه‌سی دکلدر.

٤٩ — هیچ نرسه‌سی یوق کیمسه فقیر دکل، بلکه هنری واجتهادی یوق کیمسه فقیردر. کندی حقنده اجتهاد ایله اولان کیمسه‌یه اش، هر وقتده یاردم ایدر. طرش کیمسه کوزل ترکلك ایتدکی حالده یالقاو کیمسه آچلقدن اولر. بو دنیا ترکلککی هر کیمك اوز غیرتینه

امانت ایدلمشدر. شونك ایچون دنیاده طورر وكون كچرر ایچون هیچ كیمه اشانوب طورمای، یالكز اوز غیرتكزدن امید ایدكز، واوزكز ایچون اوزكز طرشوكز.

۵۰ — رزق هر نه قدر بولنگان وبیلگولنگان ایسه‌ده، بونی ازله‌مك واستمك ایله بنده‌لر بیورلمشلردر. شونك ایچون كندی رزقكزنی كندیكز ازله‌كز. كورمیورمیسز هیچ كمه كوكدن آلتون یاغدیغی ویردن اولن مثالنده كموش اوسوب طوردیغی یوقدر.

۵۱ — زیرك اولدیغكزده زیركلكه اشانوب، یا كه هنرلی اولدیغكزده هنركه آرقه ویروب اشسز وحركتسز تیك یاتمه‌كز. چونكه اجتهاد كورلمادكی وحركت ایدلمادكی حالده زیركلك ایله هنردن بر فائده حاصل اولماز.

۵۲ — یالقاولق ونفس مرادی آردندن یورمك (شریعت نظامندن طش) آدم اوغلینه خسته‌لك كتورر، طبیعتنی بوزار، فقیرلندرر، شونك ایچون هیچ وقت اشسز طورمه‌كز، یالقاو اولمه‌كز، شهرت اسیری اولمه‌كز. عقلكزی بوش واشسز آسرامه‌كز.

۵۳ — دنیاده ایكن كونلركزده آخرتده فائده‌سی اوله‌چق عمللردن هم غافل اولمه‌كز، كوزل بیلوكزكه دنیاده توزان قدر ایزكولك ایلمش كیمسه آخرتده یخشی جزاء كورر وتوزان قدر اوصال عمل ایدن كیمسه هم آخرتده اوصال جزاء كورر. هر كیمك عملی آخرتده اشكاره چقار وهر عملك جزاسی قارشو كلوب آلور.

۵۴ — دنیا سفرنده ایكن وقتكزده، اوزكزه كركلی اشلرنی طوقتادوب طورمه‌كز، چونكه دنیا، كچوب كیدن ییل كبی تیزلكله كچر، بلكه وفات كونكزه قدر فائده اشلر ایچون سعی ایدكز، وهیچ وقت یالقوب قالمه‌كز، آردكزه كوزل بر اسم قالدرر ایچون چالشكز. چونكه آدم اوغلی وفات اولور، لكن كوزل اسمی وفات اولماز منگو قالور.

٧

هنر وصنعت ادبلری

٥٥ — اشلرکزی آشقه‌ای کوزل ومحکم ایدوب، وهر نرسه‌نك اوزینه مناسب اولان وقتنده اشله‌کز، فکرکزی بوزه‌چق شیلردن صاقلانکز تدبیرلی اولکز. بر اشه کرشدککزده کوزل روشده تمام ایدرکه طرشوکز، چونکه اشنی باشلاب یولده قالدرمقدن ایسه، هیچ باشلامای طورمق دخی خیرلیرکدر.

٥٦ — بر ساعتده بر نیچه تورلی اشنی اشلرکه کرشمه‌کز، چونکه بوبله ایتمك جمله‌سندن محروم قالمغه سبب اولور، بلکه کرشکان اشکزده نشاط واخلاص اوزرنده اولکز وهیچ یالقمای دوام ایدکز.

٥٧ — بوکون بته‌جك اشنی ایرته‌یه قالدرمه‌کز، چونکه ایرته‌نك دخی اوزینه کرك اشلری اوله‌چقدر. بوکون اشنی ایرته‌یه قالدردیغکزده، بر کون بوشه کچر، وایرته‌سی کونه ایکی تورلی اش ییلورده آورلق کتورر. اما هر کون اشی بته‌وب وارر ایسه اوزکزه راحت اولور.

٥٨ — اشکزك آز زمانده تمام اولمقینه دکل بلکه کوزل، خوش، محکم، وترتیبلی اولمه‌سینه دقت ایدکز. ترتیبلی اولان اشلر وقت اوزدرماز واوکوندرمز. خلقلر هم اشلرك نه قدر زمانده تمام اولمقینه دکل بلکه یخشی اولمه‌سینه دقت ایدرلر.

٥٩ — اشلری باشلادیغکز وقت اعتبار ایله باشله‌کز، چونکه باشنده یخشی اولان اشلرك اخرلری هم یخشی اولور، باشی بوزوق اولان اشلرك آخری هم کوزل اولماز.

٦٠ — اشلرنی کشی کورسون ومدح ایتسون ایچون دگل، بلکه فائدەسی اولسون ایچون اشلەکز. فائدەلی اش بو کون اولماز ایسەده بر وقت کوزه کورلور، عقللی کیمسەلر طرفندن تحسین ایدلنور.

٦١ — وقتلرکزی ممکن قدر عملـکزکه بولکز، وکوچکزدن آرتق اشلرکه کوچلنمەکز، آنك ایچون بو یله ایتمك خستەلك کتورر. واشلرکزدن یالقماکز، بلـکه شادلق ایله اولکز، کوکل قایناراچق فکرلرنی کوکلـکزدن چقارکز، بلـکه اشلەکز وفائدە امید ایدکز.

٦٢ — اشلەدکـکز وقت، صوکندن کلەچك فائدەلر حقندە فکر یورتکز، چونکه بو یله ایتمك شادلق کلمیه سبب اولور. شادلق اوزرنده اولان اش، نه قدر آور اولسەده ینکل کورلور.

٦٣ — هنرکزی کوندن کون ترقی ایتدرکز، بولنمش حاله رضا اولوب طورمق، یاکه کوندن کون توبان قالمقدن صاقلانمق، حمیتسز وهمتسز ذاتلر عادتیدر.

٨

کسب ادبلری

٦٤ — درسلرکزی تمام ایتدکـکز ایله، دنیا کچرمك ایچون اوزکزه مناسب بررکسب وهنر اختیار ایدکز، وبر تورلی هنر وکسب ایله آشنا اولمازدن مقدم، باشقەلری ایله شغللنمەکز.

٦٥ — کسبکز آزلغندن ویاکه کوب فائدە کوره آلمادیغکزدن اویالمەکز، اجتهاد ایتدکدن صوك، فائدە آزلغی عارلك دکل، بلکه یالقاولق وکسب ایدە بیلمکاللك عارلکدر.

٦٦ — اختیار ایلمش اولان هنرکزده، راست سوزلی، اشانچلی، شاد وعقللی، تدبیرلی، پاك اولکز، کوندن کون اشکزنی یخشیلاندرمیه، وخلقلرك اعتبارلرنی کسب ایتمیه طرشوکز، خیانت ایتمه‌کز، یالان سویلمه‌کز، یتشدره آلمازدای کون ایله وعده ایلمه‌کز، ایله‌دکـکز وعده‌یه خلاف ایتمه‌کز.

٦٧ — اکرده ایکنچیلك ایدر اولسه‌کز، ایکن علمنی بیلوکز، وبو طوغروده یازلان رساله وکتابلری اوقوکز، لازم تجربه‌لرنی ایدکز، فائده‌لی اورلقلرنی تابوب ساچکز، بر آلمق وصاتمق هم خدمتچیلر یاللامق حقنده اولان نظاملری بیلوکز.

٦٨ — سوداکر اولور ایسه‌کز، سودا حقنده اولان نظاملر ایله آشنا اولکز، اشلرکزی ترتیب ایله یورتکز، ضرر ایله فائده یوللرنی آیرکز، اوزکزه ضرر وباشقه‌لره خیانت ایلمه‌کز. حقی ارزن دیه حاجت دکل شیلری کوب آلوب قویمه‌کز، عیبلی نرسه‌لر صاتمه‌کز، از اولسه‌ده ربحنی دیبارمه‌کز، آچق یوزلی اولکز، اولچاولرده عدللك ایدکز، الحاصل شریعت بیوردیغنچه عمل ایدکز فائده‌سی آز اولسه‌ده برکاتی کوب اولور.

٦٩ — بر کیمسه‌نك خدمتنده اولور ایسه‌کز، خدمتلرکزی طوغریلق اوزرنده باشقارکز، راست سوزلی، اخلاص عمللی وباشلرکزه اطاعتلی اولکز، خیانت ایلمه‌کز، وجدان وحرمتلی ذمه‌لره خلاف اشده اولنماکز.

٧٠ — باشقه‌لرك خدمتلرنده اولندیغکز مدتده، کیوم صالومده آنلر ایله برابر یوره‌کز، خاتونلرکزی آرتق کیوندرمه‌کز، دنیاده یارشوراق کشی بته‌چك اولمادیغندن زینت وکیوم طوغروسنده اوزکزده یارشمه‌کز، خاتونلرکزی‌ده یارشدرمه‌کز، اکرده مصارفکزدن آرته‌چق آقچه‌کز اولور ایسه، کوبه‌ی آزمی اولور، قاره کونلر ایچون محافظه

صندیغینه (آسبریکانیلنی کاسسه غه) صالکز، نه قدر بختلی اولسه‌کزده کله‌چکده اولان قاره کون ایچون حاضرلنمای غافل طورمه‌کز.

٩

اقتصاد (طوته بیلمك)

٧١ — آقچه‌سی ودولتنی کوب کیمسه بای دکل، بلکه اقتصادی اولان کیمسه بای‌ در. شونك ایچون فائده‌سز یرلره وحرام اورنلره برتین اولسون آقچه صرف ایتمه‌کز، بویله اورنلره صرف ایدلنه‌چك آقچه‌لری بانکزده صاقله‌کز، بیوکز، کله‌چکده بلکه ضرری اولماز.

٧٢ — او اداره‌سنده اولان آزغنه بورچ ده کیوملرده اولان برنق کبیدر، همان کورلور کورلماز بمالنماز ایسه کتدکچه زورایر، اوز اوزینه بیوکلنور. شونك ایچون کونه‌رکه نرسه آلما کز، اکرده ضرورت سببلی آلنمش ایسه، آقچه‌سنی آشغوب تابشررغه طرشوکز، اوستوکزه بورچ اویمه‌کز، آدم اوغلنی وقتسز قارتایته‌چق شیلرك بری ده بورچدر.

٧٣ — آقچه‌لرك قیمتلرنی نرسه‌لرك حقلرنی یخشی بیلوکز، صاتو آلو وقتنده آلدانمه‌کز، کرك اولان نرسه‌لرکزی ممکن اولدیغنده اوزکز قاراب آلکز، حاجت دکللرنی ارزنلغینه قزغوب، یاکه مجرد جهاز وزینت ایچون صاتوب آلمه‌کز، بویله شیلری آلمق نه قدر ارزن حق ایله اولسون قیمتدر.

٧٤ — کلور وکیدرکز حسابلرنی بر دفتره یازکز، وهر وقت بو دفتری کوزکزدن کچروب طورکز، بویله دفترلر، اقتصاد آرشینی وتدبیر اولچاوی اولورلر. چونکه کیمسه‌سندن چقمش آقچه‌لرنی کوروب

طوردیغنده، کرکماز اورنلره آقچه ویرمك ایچون هر کیم بر قدر احتیاط اوزرنده اولور.

٧٥ — کیدرکزی کلورکزدن آرتق ایلمه‌کز، بلکه قاره کون ایچون هر آیده کوبمی آزمی بر مقدار کیسه‌کزه برکدیره بارکز، بویله ایتمك کوکله راحتلك کتورر، واجتهادلی اولمایه سبب اولور. اما کیدر آرتق اولور ایسه کوکله حسرت اولدر، قانی بوزار.

٧٦ — الوغ ضرورت اولمادیغنده، بورج اوله‌رق نرسه آلمه‌کز، اوشندای معامله جهتچه مجبور اولمادیغکزده، ویاکه حاللرنی تجربه ایتمادککز کیمسه‌لره بورج هم ویرمه‌کز. اما خلق آراسنده کیونوب کوکرگنی کیروب یوراوچیلره، وقورصاقلرنی قوناق ایدوچیلره، خاتونلرنی درجه‌لرندن طش کیندروچیلره بر تین اولسون ویرمه‌کز.

٧٧ — وعده‌سی یتدکنده آلاچغکزنی، اویناب وکولوب دکل بلکه چن صورتده، وآقچه کرك ایدکنی بیلدررلك روشده صورکز، ویره‌چککز وعده ایرشوبده ویررکه کوچکز اولمادیغنده، کوزل صورتده اعتذار ایدکز.

١٠

تدبیر

٧٨ — وقتنی صرف ایده بیلن کیمسه، مالنی هم صرف ایده بیلور، یعنی دقیقه وقتنی بوش یره صرف ایتمادکی کبی بر تین اولسون آقچه‌سنی ده اورنسز یره ییارماز. شونك ایچون وقتکزی ومالکزی ضائع ایتمه‌کز، تدبیرلی اولکز، احمق کیمسه‌لار مثالنده آقچه‌کزی،

دنیا وآخرنده فائده‌سی امیدلی دکل شیلره صرف ایتمه‌کز، وقتکزنی‌ده اسراف ایلمه‌کز.

٧٩ — مال نه قدر کوب اولسه‌ده اولسون، عمر نه قدر اوزون اولسه‌ده اولسون، تدبیر اولنمادیغی صوکنده، یاز کونینک قاری مثالنده اریر، بتار، نام ونشانی قالماز. اما تدبیر اولور ایسه آزغنه ماللرده برکاتلی اولور، قسقه عمرلرده فائده‌لی اولور. اوشبونک ایچون تدبیر ایله دنیا کوتکز، تدبیرلی اوله‌رق یاشا کز، تدبیر ایله معامله ایله‌کز.

٨٠ — اسراف، اک حرمتلی عائله‌لرنی بوزار، واک بای اولاری ویران ایدر، اک بیوک منصبلردن توبان توشرر، اک شهرتلی فامیلیه‌لری خراب وفقیر ایلر. شونک ایچون اسراف ایتمکدن، زیاده صاقلانکز، وهر اشکزده اقتصاد ایله اولوکز.

٨١ — تدبیر ایله استعمال اولنسه مال آزالماز، آرتور، ساران کیه‌سه آچ قالور، اسراف ایدوچی خسته‌لنور وفقیر اولور، شونکچون آقچه صرف ایتمکده حسیسلک درجه‌سینه وارمه‌کز، اسراف هم ایلمه‌کز، بلکه اقتصاد وتدبیر اوزرنده اولکز.

٨٢ — فقیر اولدیغکز حالده بای کورلمه‌کز، وبای اولدیغکز حالده فقیر صورتنده یورمه‌کز، بلکه اولدیغکز کبی کورنکز، وکورلدککز کبی اولکز، خاتونلرکزک ارلری ایچون‌ده مال جمع ایتمه‌کز، بو ایسه تدبیردر.

١١

بایلق ویارلیلق ادبلری

٨٣ — مال، دنیا ترکلکنده زینت اولدیغی کبی، آخرت

مرتبه‌لرنی کسب ایدرکه هم وسیله‌در. شونك ایچون مالکزی اوزکزه دنیاده شرافت کتوره‌چك واولدکـکزده کوزل اسم ایله یاد ایتدره‌چك اورنلره صرف ایدکز.

٨٤ — مال، اکرده الله تعالی حضرتی بیورغان روشچه صرف ایدلماز ایسه، بنده‌نی آداشدرمیه سبب اولور، شونك ایچون مالنك ذاتنی سومه‌کز، و الله تعالی حضرتی رضا دکل اورنلره صاق اولکز صرف ایلمه‌کز.

٨٥ — بنده‌نك الله تعالی حضرتینه طوتاشدره‌چق دینی، ادبی، علمی وکوزل خلقی، اولماز ایسه، دنیا طولیسی مالی اولورسه‌ده بر فائده‌سی اولماز. شونك ایچون مالکز نه قدر کوب اولورسه‌ده اولسون، دین تربیه‌سی آلکز، علملی ادبلی کوزل خلقلی اولکز.

٨٦ — مالکز ایله فائده‌لی کتابلر آلکز، معلملره وظیفه ویرکز، کندیکز وعائله‌کزك معروف ایله حاجتلرنی باشقارکز، تیوش یرلره الله تعالی رضاسیچون عدالت اوزرنده صدقه وهدیه ایله‌کز، دین وملت فائده‌لرینه هم صرف ایله‌کز.

٨٧ — کرك آزده اولسون الله تعالی رضا دکل اورنلره، آحمق آدملر فائده‌لرینه، سفاهت اورنلرینه، بوزوق خلقلی کیمسه‌لرك ثنالرنی ایشدر ایچون بر تین اولسون ویرمه‌کز. بویله شیلر آدم اوغلینك حرمتنی یبارر، اعتبارنی یوغالتور، دیننی بوزار.

٨٨ — دنیاکز تار اولور ایسه، الله تعالانك رحمتندن امید اوزمه‌کز، ایرکن اولدیغنده آزغون وشهوت اسیری اولمه‌کز، باهلق بر آیلق، ایدکندن وکوب بای فامیلیه‌لر آزغونلقلری سببلی اك فقیر، اولوب قالدقلرنی فکرلاب کوکلـکزنی اوز اوزکزی تربیه ایدوب طورکز.

۸۹ — فقیرلك عیب وعارلك اولمای، بلکه کسب ایدرکه کوچ یتشمکاملك وکسب نظاملرنی بیلمکانلك، وباشقه‌لردن صوراشوب یوررکه مجبور اولمق، عیبدر. شونك ایچون بر طرفدن فقیرلك باش کوسترر اولسه، سزلرده ایکنچی طرفدن کسب ایدرکه کرشمکله بو فقیرلك ایله صوغش ایله‌کز، احتمال‌که غیرتکز وجناب اللهك رحمتی کولگه‌سنده فقیرلکه غالب کلورسز، هر نه آدملردن صوراشوب یورماز قدر، قوت تابارغه طرشکز، بو طوغروده زنهار مساهله ایتمه‌کز.

۹۰ — بای بولمق ایچون آرتق آشقمه‌کز، آقچه‌نك ذاتنی سومه‌کز، اقتصاد ایله طورلسه، آز بایلقده یارار، لکن کشیلرکه یوز صووی توکماز قدر کوچ حاصل ایدر ایچون، آرسلاندن قاچار کیمسه کبی آشغکز.

۹۱ — طرشوب طرشوبده یته‌چك درجه‌ده بایلق حاصل اولماز ایسه امیدسز بر حالده اولمه‌کز، بلکه خلق وفعلکزنی توزه‌درکه اجتهاد ایدکز، خلقی توزوك اولمقده الوغ بر بایلقدر. بایلق ایله تابلمغان حرمت وکوزل اسملر، کورکام خلق سایه‌سنده حاصل ایدلنور وصوکاره‌قاله‌بیلور.

۹۲ — آقچه‌نك ذاتنی سومك، اك قاتیغ فقیرلکدر. آدم‌اوغلی آقچه‌سز فقیرلکه صبر ایتدکی حالده، آقچه سومك فقیرلکینه صبر ایده آلماز. اگرده آدم اوغلی معاذ الله آقچه سومك فقیرلکی ایله مبتلا اولور ایسه، بتون تركلکی حسرتلی اولور، آدمچیلکی وفات ایدر، قاره ایکمکه طویمای باشنی تاش اوزرینه قویوب یاتمقده اولان فقیرلر کورمگان مشقتلری، آقچه سومکده اولان بای فقیرلر کوررلر. سزلر، بو حالی هر وقت آلدکزده طوتکز، آقچه‌سزلق فقیرلکندن آرتق، آقچه سومك فقیرلکندن قورقوکز، صاقلانکز.

۹۳ — عادتی روشده‌گنه دنیا کچروب حالندن راضی، وجناب اللهك قسمتنه اطاعتلی اوله‌رق، اوزندن تو بانلرك حالنی کوروب

شکر ایتمکده اولان ذات؛ بیوك سرایلرده اوطوروب وهر تورلی زینتلره غرق اولوبده، اوزندن یوقارولرنی کوروب، وآنلر کبی اولمادیغی ایچون قایغوره‌قده اولان کیمسه‌دن قات قات بختلودر. شونك ایچون سزلر هم، سعادتنی بایلقدن، یاکه آت آربه والوغ سرایلردن ازله‌مای، بلکه کرکلکزك قناعتلی وجانکزك طنچ اولمه‌سندن ازله‌کز.

٩٤ — دنیاده‌اولان جمله مقصودکزی مال‌بیمقدن عبارت‌ایلمه‌کز، کوزکزی یخشی آچوب اطرافه باقار ایسه‌کز کورر سزکه، مال بیوچیلر بال قورتی قبیلندن تون کون حسرت تارتوب بیدقلری حالده، آشاوچیلر باشقه‌لر اولور. وبعض آدملر جان تیرلرنی آغزوب خاتونلرینك ارلری ایچون مال بیارلر. وبوندن باشقه، مال بیمق آدم اوغلنده بر خسته‌لکدرکه، یا اسراف ویا سارانلق کبی بوزوق خلقلره طوتاشدرر. شونك ایچون باشقه‌لره محتاج اولماز، عائله‌کزی کوزل تربیه ایدر، خیر یرلره علم وملت هم عمومی فائده‌لره صرف ایلر، نیتیله کسب ایدکز، وتابمش مالکزی‌ده، خاتونلرکزك ارلرنی سمیرتور ایچون دکل، بلکه دنیا وآخرتده فائده کوره‌چك، اوزکز وفامیلیه‌کزه کوزل بر اسم آلاچق یرلره اوزکز صرف ایدکز.

٩٥ — آقچه‌کزی ویغرشنی بیلمتلره ویرمه‌کز، صاق اولکز اوطش اوینامه‌کز، بلکه آز اولسه‌ده یونلردن باشقه کسب ایدکز، بار قدرینه قناعت ایله‌کز، بیلوکزکه هر قومسز کیمسه فقیر، وهر قناعتلی کیمسه بای، در.

٩٦ — شرافتنی بایلق وآقچه‌ده، یاکه آت آربه، یر صوده حساب ایتمه‌کز، بلکه شرافت کوزل خلق، تربیه، ادب وعلمده‌در. اکرده اعتبار کوزنی صالور اولسه‌کز کورر سزکه بو دنیاده کوب بایلر اولورر، خلقلری بوزوق وتربیه‌سز اولدقلرندن راحتك نه ایدکنی‌ده بیلمازلر،

واوب فقيرلر اولورکه علم وتربيه‌لری سايه‌سنده دنيا سفرنی راحت راحت کچررلر .

١٢

علم ادبلری .

٩٧ — هر بر کيمسه وهر بر قوم وملتك سعادتلی اولمقلرينه باش سبب علمدر . آشلقلر ايچون يغمور، نه قدر کرکلی اولورايسه، آدم بالاسی‌ايچون هم علم، شول روشده کرکلی ، در. ايتلر، جمله‌سی ايت اولدقلری حالده ، علملی ايتلره شريعت اسلاميه‌مز ، بعض فضيلتلی حقلر احسان ايلمشدر. شونك ايچون سزلرهم علم اوکرنکز، وبالالرکزنی علم يولينه صالکز ، علمکه رواج وياردم ويرکز .

٩٨ — بو . بر زماندرکه علملی قوملر ساعتلب ودقيقه‌لب اوسدکلری حالده ، علمسز قوملر منقرض اولوب بتمك ده‌لردر. علملی اوطن کيسوچيلر يانندل علمسزلری مغلوب اولدقلری ، کوز اوکنده ايکن باشقه‌لره نه قالدی ؟ . . . . شونك ايچون جناب اللهه عبادت ايدر ايچون علم کسب ايدکز . وهنر وصنعت ياکه ايکنچيلك وسودا ايله کون کچرمك اولسه‌کز کينه علم کسب ايدکز .

٩٩ — معلم اولور ايسه‌کز ، شاگردلرنی قاعدل اوزرندل تربيه ايله‌کز. خلقلرنی کوزلمدرکز، حاللرينه مناسب علملرنی اوکره‌دکز ، عمرلرنی ضائع ايتمه‌کز، شاکردلر ايچون مسئول اولنه‌چق کيمسه‌لرك الك برنچی درجه‌ده اولانلری معلملر ايله مدرسلر ايدکنی اونوتمه‌کز.

١٠٠ — شاکردلرکزك هر بر حرکتلرينه باقوب طورکز ،

آنلری خوش معامله‌لره ، کوزل وشفقتلی عادتلره توشندرکز، سوزلرنی وفعللرنی طوغریلندرکز ، اوست باشلرنی ، کیوم صالملرنی پاك ونظیف ایتمکلری حقنده نظارت ایله‌کز . الحاصل ایچ وطش اعتباریله هر کیمه کوچرکچ اولورلق درجه‌سینه ایرشدردککز مدتکه قدر شاکردلرکزنی تربیه ایدکز .

١٠١ — شاکردلرکز ایلن اوینامه‌کز کولمه‌کز، آنلره یومشاق ومهربانلی اولکز ، هر نرسه‌نی درست سویله‌کز ، جمله‌سنی برابر کوروب ، جمله‌سی فائده آلاچق روشده اوکره‌دکز ، فائده‌لی علملره کرکلی اولان ادبلرك جمله‌سندن خبردار ایله‌کز .

١٠٢ — ایشندکز شیلرك کوزلنی یازکز ، یازدیغکز شیلرك کوزلنی کوکلکزه صالکز ، کوکلکزده اولانلرك کوزلنی سویله‌کز ، یازه‌چق شیلرکزی ، الك مقدم بر دشمن کوزی ایله ، انتقاد ایدکز ، حق سوزی سویله مکده الله تعالی‌دن باشقه هیچ کیمك شلته‌سندن قورقمه‌کز .

١٠٣ — یازدیغکز وقت‌قلمکزه مالك اولکز ، خلقلرك مرتبه‌لرینه وعموم عادتلرینه عرمت ایدکز ، یازدیغکز شیلر ، دنیاده عقل اهللری حضورنده وآخرتده قارشوکزه کلدکنده یوز قزارته‌چق روشده اولماسون .

١٠٤ — اجماع ایچینه کروب الکچنی اله کدروب قویمازدن مقدم نه دیلکز ونه قلمکز ایله هیچ کیمی تقریع ایتمه‌کز ، سوکمه‌کز ، اسلام فرقه‌لرینك هیچ برینه « بد مذهب » « فرقة ضاله » دیمك کبی ادبسز سوزلری اسناد ایتمکز ، بیکلر وملیونلر ایله جانلری تعذیب ایلمه‌کز ، وآنلره دشمنلری طرفندن برکه اون ویوزنی قوشوب اسناد ایدن سوزلرکه اشمانمه‌کز ، باشقه‌لردن بیکرك اوز اعتقادکزی تیکشرکز واوز اعتقادکزی درستله‌کز ، کشیلرنی تفتیش ایدوب

اوزكزنی محروم ایتمه‌كز ، آخرتده خلاص اولمق استرایسه‌كز ، شیعه ، وهابیلـری سوگوب عمـر اوزدره‌چق یـرده اوز حالـكزی قایغورتوب ورسول اكرم صلی الله علیه وسلم واصحاب كرام بولینه ایارتز وآنلرك یولندن آیرلمه‌كز وبونكله برابر كله‌چك كونلردن همیشه امین وبی خبر طورمه‌كز .

۱۰۵ — یازدیغكز وقت اقتدارلرك اوستینه چقمغه وكندیكزی بولندیغكز درجه‌دن بیوك بر مرتبه‌ده كوسترمیه كوچلنمه‌كز ، بویله ایتمك یازلمش اثرلرك اهمیتنی، ویازوچینك هم درجه‌سنی توبان توشرر .

۱۳

وطن وملت

۱۰۶ — كوگی آستونده یاشادیغكز ، هوالرنی ایسناب صولرنی ایچدككز وایكمكلرنی اشادیغكز وطنكزی زیاده سوكز، بونك اسمنی بیوك ایلمك ایچون طرشكز .

۱۰۷ — وطن ، آدمیلرك حرمتی وهر كیم حضورنده ایله‌چك شرینی بر فخری اولور. شونك ایچون وطن طوغروسنده مالـكزی قزغانمه‌كز ، كوچلركزی آیامه‌كز وطن حقنده بویله فدا كار دكل كیمسه، آنك یاشامغه لائق دكلدر .

۱۰۸ — آتاوآنا كز ، یاقین قارنداشلركزی نیچوك سورایسه‌كز، ملتكزی شویله سوكز ، ملتكز ایچون خدمت ایتمكی جانكزه غنیمت بیلوكز . « ملت » « وترقی » كلمه‌لرندن مسخره ایدوچیلرك سوزلرنی

ایشنمه‌کز ، آنلر ایسه حسیات شریفه‌دن محروم قالمش مسکین وبیچاره‌لردر . بلکه آنلرك اوزلرنی قزغانکز وبویله درجه‌ده ناقص قالدقلری ایچون حاللرینه مرحمت ایدکز .

١٠٩ — ملت ووطن ایچون خدمت میسر اولور ایسه آنك برابرینه تشکر ومکافات کوتمه‌کز . مکافات کوتمك شویله طورسون فرض ایندك ملت سزلره جفا ایتمش اولسون ، سزلر اصلا اوپکه ایتمه‌کز ، اوسنکزه بورج ارلان خدمتلردن همیشه کیرو طورمه‌کز . « شهرلرم وقوملرم هرنه قدر بکا جفا ایدرلر ایسه‌ده بنم کوزمده کینه حرمتلیلردر » دیه عرب شعرنی [١] اوقوکز وبونك ایله خاطرکزی تسلیه ایدکز .

١١٠ — دین ، نشر علم ، مکتبلر وخیر اشلر ایچون وهرنه روشچه اولسه‌ده حقلغه یاردم ویرمك ایچون اجتهاد صرف ایتمك اك کوزل غیرتدر ، بونك جزاسی‌ده هم کوزل جزاء اوله‌چقدر . شونك ایچون اینزکی ، وتقوالق اشلره ، ملت ودین فائده‌لرینه یاردم ویرمکی غنیمت حساب ایدکز ، کوکلکز ایله سوه سوه یاردم ویرکز ، ملتکزه علم ومعرفت نشر ایدکز ، آره‌لرینه دوستلق ومحبت اورلقلری ساچکز ، دشمنلق وکناه اشلره یاردم ایدشمکدن صاقلانکز . خصوصا ملت ضررینه بر حرف اولسون سویلمه‌کز ، وبر نقطه اولسون یازمه‌کز .

١١١ — ملت فائده‌سینه خدمت ایدوچیلری ، اوزلریله بربره کلوب سویله شمازدن مقدم ، بیلور بیلماز ، یالکز کوکرککز تارلق بلاسی سببندن ، تورلی تورلی افترالر ایله قارالتمق هوسینه توشمه‌کز ، کیمسه‌نك ضررینه حکم ایدرکه آشقمه‌کز ، بر کیمسه‌یه تهمت وافترا ایتمه‌گی شمسوندرمك قدرینکل حساب ایتمه‌کز ، اوزفکرکزك طوغری

[١] بلادی وان جارت علی عزیزة ۞ وقومی وان ضنوا علی کرام .

ایدیله حکم ایتمازدن مقدم شبهه‌کزی عقل اهللرینه عرض ایدکز، آنلرك فکرلرنی آلـکز، احتمال‌که اوز فکرکز یاکلش اولور .

١٤

معامله ادبلری

١١٢ — معامله‌لرده ادب واحتیاط اوزرنده اولمق، خلقك رضالقینه سبب اولدیغی حالده ، هیچ بر پاره صرفنده‌ده احتیاج اولمیه‌چقدر . معامله ، اگرده ادب اوزرنده اولور ایسه ، اك مشکل مقصودلر حاصل اولور ، بیکلی ایشکلر آچلنـور ، یومشاق سوزلر ، کوکلـلری راحتلندرر ، اخلاص سوز الوغ هدیه‌لردن آرتق شادلق کتورر، آچق یوز رفاتلاو سزلق، دوستلق ومحبته دلیل اولور. شونلك ایچون استرکیم اولسه‌کز اولـکز، ادم اوغللری ایله ادب اوزرنده معامله ایدکز. یومشاق وملایم سوزلی، اخلاص ایله اولـکز .

١١٣ — کوکلسز یاکه آچولی وقتکزده خلق ایله سویله‌شمای، بلـکه آچو قزووی سورلکانکه قدر صبر ایدکز، آدمیلرك کچیالکرنی عفو ایله‌کز ، هر اشده فکرلی واعتبارلی اولـکز، بو ایسه تربیه‌لی اولمق علامتیدر .

١١٤ — آدمیلرکه قاتشمای بر چیتده طورمه‌کز، ویاکه کیم اوچرادی ایسه اکا قاتشوب دوستلق اظهار ایتمه‌کز، بلـکه هر اشده عدالت اوزرنده هرفکرلی، راست‌سوزلی، بهادر، ایچ وطشکز بر روشلی اولـکز .

١١٥ — کشیلرك اوصال معامله‌لرینه قارشو یخشیلق ایدکز ،

ویخشی معامله‌لرینه قارشو دخی آرتـق یخشیلق ایله‌کز، باشقه‌لره کوستر‌چك معامله‌کز؛ آنلردن کوررکه استدکگز معامله‌لردن هر حالده آرتق درجه‌ده اولمه‌سینه دقت ایدکـز .

١١٦ — اوزکزدن کچوکلرنی خوار کورمه‌کز، عقلکز وبایلقکز ایله فخرلنمه‌کز، بلکه اوز مرتبه‌کزی وباشقه‌لرك مرتبه‌لرنی‌هم یخشی بیلوب هر کیمك اوزینه مناسب اولان معامله‌سنی ایدکز، بر بیوك ذاتك : « بارچه یخشی بز یمان ! » دیمش سوزندن عبرت آلکز.

١١٧ — خلقدن کورکام معامله کورمك امیدکز اولسه، اوزکز هم آنلره یخشی معامله ایله‌کز، آنلردن حرمت کورمك استرایسه‌کز، اوزکز هم آنلره حرمت کوسترکز. « خلقك دشمن اولمه‌سنده حسرتم یوق » دیمای بلکه دوستلقلرنی کسب ایدرکه طرشکز. عقل اهللرینك کوکللرنی اوزکزه میل ایتدره‌چك صورتده اولکز، مقصودلرکزی قاتیغلق وقورقتو ایله دکل بلکه محبت ایله حاصل ایتدره‌چك بر درجه‌ده اولورغه غیرت ایدکز. خلقلره محبتلی اولمقکز سببندن هیچ بر کمالتکز ضائع اولماز .

١١٨ — خلقلره کورکام کمان ایله‌کز، یخشی اشلرنی سویله‌کز، یمان اشلرنی یاشرکز، اما اولکلرنی ایسه ایزکولکدن باشقه شیء ایله ذکر ایتمه‌کز. آدمیلر ایله معامله‌کز شویله اولسون‌که، دنیاده طوردیغکزده سزلری سوسنلر، وفات ایتدکگزده یوقسونسونلر وقایغوروب آغلاسونلر .

١١٩ — خلقلره یاردم ویرمك، یالکز ضرورت وقتلرینه‌گنه مخصوص اولوب، باشقه وقتده هیچ کیم هیچ کیم اوستینه صالنوب طورمقی، نه عقلاً ونه شرعاً درست دکلدر. بناء علیه آدمیلر اوستینه صالنمه‌کز، آنلرك مالارینه طمع یورتمه‌کز، بلکه اوز رزقلرکزی اوزکز ازله‌کز، اوزکز ایچون اوزکز یورکز .

١٢٠ — عهدلركزى صاقلاكز، وعدەلركزى يرينه كتوركز، دوستلركزه راست اولـكز؛ خلقلرك قايغو وشادلقلرنى اورتاقلاشكز. اوزكزه سومادككز شيلرى آنلره هم سومەكز، اكرده معامله كز بو نيكزه بناء ايدلنور اولسه، آرەده الفت محكم اولور، دوستلق تارالور.

١٢١ — خلق فائدەسى، وحق يرلره ياردم يولنده كچن وقتلرى، ضائع وقت ديه حساب اينمەكز. چونكه باشقەلرى سومك وآنلره ياردم ويرمك، وآنلرك يتشمكان يرلرنى يتشدرمك؛ بيوكلك وآدميلك علامتيدر.

١٥

جمعيت ادبلرى

١٢٢ — بدنكزده اولان اعضالر، بر برينه محتاج اولەرق، وجمله اعضالر برلـكده سلامت اولدقلرى حالده، كامل بر انسان اولديغى كبى، بودنياده طوردقلرى مدتده، حتى جنتده كردكلرنده هم جمله آدم اوغللرى؛ تركلك ايتمك طوغروسنده بربرينه محتاج اولمقدەلردر. انسانلرك بركه بيولمقلرنده، حاجتلرى تابلنور ومقلرىده اداء اولنور، نسللرى سلامت قالور. وبويله بركه بيولمقده ادب، شرطلر، قاعده وقانونلر اولوب، بونلرى رعايه ايلمك لازم كلور. اوشبونك ايچون بر بركزه هر وقت حرمت ايلەكز، معاملەلركزده انصافلى اولـكز، بيولمق قاعدەلرنى يرينه كتوركز، اوز فائدەكز ايچون باشقەلره جبر ايتمەكز، اشلركزده ثباتلى اولـكز.

۱۲۳ — برکه بیولمقدن مقصود ایسه، بر کیمسه اشلرکه ممکن دکل اشلرنی اشله‌مك طوغروسنده یاردم ایدشمك، ولازم کیکاشلوی ویرشمك، ملت ووطن خدمتلرنی اورتاقلاشمق،در. اوشبونك ایچون بویله ساعتلرده، یاردم ویرمکی وبویله اشلره قاتشمغی جانکزه منت بیلوکز، آدم اوغلی بریالـکزی آز اولدیغی حالده قارنداش ودوستلری ایله کوبدر. اکرده بویله ساعتلرده، جماعته خدمتکز اولماز ایسه، وارلغکزه نسبتله یوقلغکز دخی آرتقدر.

۱۲٤ — شریعت بیورغان الوشلری، دین وملت فائده سی ایچون صرف ایدن ذاتلر، کویاآخرتده آلمق شرطیله جناب اللهه بورچ ویرمش کبی اولورلر. شونی حساب ایده‌رك سزلر هم اکرده مالکزده بویله چقاچق کیساکلر اولور ایسه دین وملتی تقویه ایلاچك یرلره صرف ایله‌کز، دنیاده شکر ورحمت ایشدرسز، وآخرتده بورچلکزی تمام بلـکه آرتغی ایله قایتاروب آلورسز.

۱۲۵ — مسلمان کیمسه‌نك دیلندن، الندن، مسلمانلر سلامت طوررلر، دینلمش مبارك سوز خاطرلارده‌در، شونك ایچون دیلـکز، قولـکز وجمله فعلکز ایله مسلمانلری رنجتمه‌کز، یوله چقمازدن الك یولداش تابکز، یورت آلمازدن مقدم کورشی آلکز، کشی کولدره‌چك سوزی سویلمه‌کز، قول آستوکزده اولانلرك خلق وفعللرنی صاقله‌کز.

۱٦

برنچی اوگوت

۱۲٦ — اعضالرکزی کناهلردن صاقلاب، الله تعالی حضرتینه

تقوالق ایدکز، فرمانلرنی یرینه کتورکز، قایغو کلدکده صبر ایدکز، خلقلره انصاف ایدکز، وآنلردن انصاف کوتمه‌کز، وهیچ بر مسلمانی وهیچ بر آدم اوغلنی دشمن طوتمه‌کز. الله تعالی ویرمش رزق ومرتبه‌لره قناعت ایله‌کز، خلقلرك حرمتلرنی آیاق آستینه صالمه‌کز، الـکزده اولان بایلغی تدبیر ایله طوتکز. اوزکزه کرك دکل شیلری تفتیش ایدوب یورمه‌کز. آدم اوغللری اوچرادیغنده سلام ویرکز. حاللرنی صورکز، وعده‌کزده طورکز، تواضعلی اولـکز. کوچکز یتدکی قدر هر کیمه یاردم ویرکز، خیر اهللرنی دوست کورکز، اوصال کیمسه‌لره مداره ایله‌کز. اوزکز محتاج اولان شیلری اوکره‌نکز، علم طوغروسنده عارلنمه‌کز. خلقلری رنجتمه‌کز. کوب فکرله‌کز. وآز سویله‌کز. نادانلره وخیانتلی عقللیلره سرلرکزی چیشمه‌کز، کیکاش ایلمه‌کز، اوز بیلدککزه تایانمه‌کز، یواشلرك مکرلرندن، چایا واوتکن کیمسه‌لرك ضررلرندن امین اولمه‌کز. عالملرکه ایارکز، ادب اهللریله قرنداش اولـکز، مروت اهللردن کوچرکچ آلـکز، بوزوق آدملره قاتشمه‌کز، طشکزی پاك وکوکلـکزی صاف یورتکز. دین ودنیا یورچلرکزی وعده‌سنده تابشرکز، خلقلر ایـله الفتلی اولـکز. یاقین قرنداشلرکزه بارکز، حاللرنی بیلوکز، خلقلرك اشانوب طوردقلری خصوصده، گمانلرینه قارشی کلمه‌کز، الـکزدن کلن خدمتی هیچ کیم ایچون قزغانمه‌کز. هرکون باشکزی یصدیغه قویدیغکزده، کون بوینچه نه کبی اشلر ایتدککزنی حساب ایله‌کز، ایزکی اشلرکز اولسه الله تعالی‌که شکر ایدکز، اوصـال اشلرکز اولسه اوکنوکز توبه ایله‌کز، وایرته‌یه اشلیه‌چك اشلرکز حقنده پلان قورکز. « ایرته ایچون ایشاك قایغورر » دیمه‌کز. مظلوملر دعاسندن صاقلانکز، لذتلری بوزمقده اولان اولمی اونودوب یبارمه‌کز، کونلر، عمللرنی کوسترمکده اولان دفترلردر، بو دفترلره

بوزوق شیلر یازدرمازغه طرشکز، کیچه وکوندز سزك ایزکو عمللرکزی آزایتمقده در، سز ایسه کیچه وکوندزی ایزکو عمللرکز ایله آزایتوکز. مبارك شریعتمزه خلاف اولماز شرطیله استرکیمه اولسون اطاعت ایدکز. بوزوق فعللر ایله دنیا طولدیغندن، سزلر کوزل خلقلر ایله شرف کسب ایدکز.

١٧

ایکنچی اوکوت

١٢٧ — کوزمزه بوبله زینتلی کورلن دنیا، خیانت، آلدامق، جبر وظلم ایلمك کبی فنا نرسه‌لره دلالت ایتمك اولدیغندن، آخرده بر کون الله تعالی حضرتینه واره چغمز وهر بر یخشی ویمان اشلر حقنده جواب وحساب ویره چکمزنی اونوتمه‌کز. آخرتده مسخره‌لکه دوشره‌چك، دوست ودشمن آره سنده یوزقزارته‌چق شیلری اشلمه‌کز، کوزل خلقلری عادت ایدکز، طوغری یولدن بر قارش اولسون آیرلمه‌کز. دنیا اعتبارنچه اوزکزدن توبانلره، دین جهتنچه اوزکزدن بیوکلره باقکز دنیا وآخرتده مسعود اولورسز. ایزگولك اورلقلری ساچکز سعادت ایکنلری اوررسز. کوزل خلقلی کیمسه‌لره یولداش اولکز دوشکن وقتلرکزده کوتاررلر ومظلوم اولدیغکزده یاردم ویررلر. بوزوق خلقلیلردن یراق اولکز، چونکه آنلردن خیر کورمازسز، درجه‌کزدن توشررلر، امانتلرکزه خیانت ایدرلر، سرلرکزی فاش ایلرلر. کناهلرکز ایچون اوکنوکز، جناب اللهه قصورلق ایله اولسه‌ده عبادت ایله‌کز، پیغمبرینه تعظیم اوزرنه دعاء ایدکز. بلالره صبر صورمقدن مقدم الله تعالی حضرتندن بلالردن عافیت صورکز، صبر

ویرمیه قدرتی اولان الله تعالانك عافیت ویرەیەدە قدرتی واردر. عافیت قدر قیمتلی ولذتلی شیء هیچ یوقدر. بونی ایسه سلامت وقتکزده بیلوکز. یتیم عقلرینه قول صوزمه‌کز، کورشیلر ایله یخشی کون کچرکز. نمازلرکزی قویمه‌کز، ممکن اولد یغنچه مسجده وارکز، بربرکزك حالنی بیلشرب طورکز، ایزکولك ایله بیورکز. اوصاللقدن بربرکزی منع ایدکز. عقلسزلر ایله دوست اولمه‌کز، یخشی مؤمن اولمق استرایسه‌کز الله تعالی یولینه انفاق ایله‌کز، بازارلرده ضرورتسز ییولشوب سویلەشوب اوطورمه‌کز، خلق جمعه نمازینه واردیغینچه سزلر سفرکه چقوب کیتمه‌کز. یوق بار نرسه ایچون آچولنمه‌کز، انسانلرك فضیلت وسعادتلرینه هیچ وقتده حسد ایتمه‌کز، حسد ایتمك یالکز وجدانی راحتسز ایدوب طورمق اولوب، باشقه بر فائده‌سی یوقدر. اولوم کلمکندن غافل طورمه‌کز، هر وقت وهر ساعتده ایسه اولوم کلمك ممکندر، الله تعالی‌که یاقین ایلچك شیلرك آخرتده اوتدن یراق ایتدکنی؛ اوتغه یاقین ایدن شیلرك الله تعالی دن یراق ایلچکنی، هر وقت کوکلکزده طوتکز.

١٨

اوچونچی اوگوت

١٢٨ — باشقه‌لرك عیبلرنی کوردککز وقت‘ اوز عیبلرکزی خاطرکزه کتورکز‘ اوز عیبلرنی کورن کیمسه باشقه‌لر عیبی ایله شغللنماز. هیچ کیم ایچون چوقرقازمه‌کز‘ اوزکز توشارسز. حقلق ایله کوراشمه‌کز یقلورسز. مسلمانك یوز صونی توکمه‌کز اوز یوزکزك

صوی توکلور. فکرکزه میزان اولمه‌کز ؛ آداشورسز. خلقلره تکبرلك ایتمه‌کز خوار اولورسز. اشلرکزده عقل اهللرینه کیکاش ایله‌کز اوکنمازسز. عالملر مجلسینه مداومت ایتکز وقارلی اولورسز. احمقلر مجلسینه کرمه‌کز آنلرك بری صانالررسز آز سویله‌کز آز یاکلشورسز. یالان سویله‌نك ایله اسم چقارمه‌کز جمله خلقك کوزندن توشرسز. شهوت اسیری اولمه‌کز مسخره لکه قالورسز. هر کیمك درجه‌سنی بیلوکز حیوانلر درجه‌سندن چقوب انسانلر درجه‌سینه آیاق باصارسز. الله تعالی‌دن باشقه هیچ کیمدن طمع ایتمه‌کز. اوز کناهکزدن باشقه هیچ شیدن قورقمه‌کز. بیلمادککز شیلری «بلمیورم» دیمکدن اویالمه‌کز بیلورکه تیوشلی علملری اوکرنمکدن عارلنمه‌کز. اوزکز ایچون سودککز شیلری باشقه‌لر ایچون هم سوکز، اوزکز ایچون استمه‌دککز شیلری باشقه‌لر ایچون هم استمه‌کز، هر اولان نفسکزنی بنده‌لره بنده ایلمه‌کز. آزغون بای اولمقدن عفیف وهر چاق فقیر اولمقی آرتق کورکز. الله تعالی حضرتینه تقوالق ایله‌کز، امرلرینی یرینه کتورکز. کوکلکزی وعظ ایله نورلاندرکز، نفسکز سیمرسه اولمی ایسکه کتورکز. کیچن قوملر اوستینه کلن شیلری فکرلب عبرتله‌نکز. دنیاکز ایچون آخرتکزی صاتمه‌کز. بیلمادککز شیلر حقنده بیلوچی اولوب سویلشمه‌کز. اوزکزه سویله‌نمکان سوزلره جواب ویروکه کوچلنمه‌کز. آخری بوزوقلقغه وارر دیه کمان ایتدککز یوللره کرمه‌کز. الله تعالی رضاسی امید ایدلکان اورنده خلق شلته‌سندن قورقمه‌کز. خیر اهللرینه یاقین اولکز. آنلردن صانالورسز. اوصاللردن یراق طورکز. حقکز اولمیان یرلره کوز ییبارمه‌کز. حرام آش آغودر. اوز رزقلرکزی اوزکز کسب ایدکز، کشیلرکه اشانوب یاتمه‌کز، بوشی ایسه یالکز قبرده اولانلره یاراشور بر حالدر.

——⋙⋘——

١٩

دورتنچی اوگوت

١٢٩ — قرآن شریفی اوزکزه امام ایدوب، هر وقت آنك
ایله عمل ایدکز، هر وقت الله‌تعالی حضرتینه تقوالق ایدکز، حرامنی
حرام وحلالنی حلال بیلوکز، دنیا سزی قوار ایسه‌ده سزلر دنیانی
قومه‌کز (یعنی دنیاکز ایچون آخرتکزی هلاك ایتمه‌کز، یوقسه درست
نیت ایله کسب ایتمك وبایلق تحصیل ایلمك دنیا قومق دکلدر).
درست سوزلی اولکز، اولمای قالان اشلر ایچون اوکنمه‌کز. بر
برکز ایله مصلحت ترکلك ایدکز. کچن خلقلر حالندن عبرت آلکز.
کله‌چك کونلرکزی فکرله‌کز، کرك حق کرك باطل اولسون هیچ نرسه
ایچون آنت ایتمه‌کز. جناب اللهك اسمنی شاهد ایلر ایچون حتی
بتون دنیانك قیمتی یوقدر. اهل اسلامه ضرر کتوره‌چك شیلردن
صاقلانکز. اشکاره‌ده اویات اوله‌چق اشلرنی یاشرنلی اشلمه‌کز. ایتورکه
یارامغان سوزلرنی تفتیش ایتمه‌کز. هر ایشتدککز سوزی سویلمه‌کز.
هر بر سوزه قارشو طوروچی اولمه‌کز. اوچ آلورغه کوچکز یتار
ایسه‌ده عفو ایله‌کز، آچوکزنی یوتکز. الله تعالی احسان ایلمش
نعمتلرنی قدرسز ایلمه‌کز، اثرنی خلقغه هم کوسترکز. شکر ایدوچی‌که
انعام وانعام ایدوچی‌که شکر ایدکز. بر یرده نزاع وداوش قالقسه
سکوت ایدکز، صوغش اولسه اول یردن باشکزی آلوب بر طرفه
کیدکز. حضورکزده کشی غیبتنی سویله‌وچیلردن، باشقه‌لره واروب
سزك غیبتکزی سویله‌مکلرندن امین اولمه‌کز. استرکیمدن مستغنی

اولکز آنك تیگدشی اولورسز، استرکیمه محتاج اولکز آنك اسیری اولورسز، استرکیمه احسان ایدکز، آنك امیری اولورسز. صنامازدن الك هیچ کیم حقنده یخشیلق ایله کواهلق ویرمه‌کز. حالنی بیلمادککز حالده هیچ کیمك خبرنی درست دیه دعوا ایتمه‌کز. ایچلرنی یخشی آکلامادیغکز ذاتلرك طشلرندن کورمکله حکم ایلمه‌کز. دوست اختیار ایدرکه حاجتکز اولدیغنده، یاردم ایدوچی، راست سویله‌وچی، ایزکولککزنی کوروچی یماناقلکزنی دفن ایدوچی، قایغو وشادلقلرکزنی اورتاقلاوچی. اولان کیمسه‌لری اختیار ایدکز بویله اولماز ایسه آنلرك دوستلقندن فائده چقماز. مال ودولتکز ایله خلقلری رضالندره آلماز ایسه‌کزده خلقکز ایله رضالندرکز. یخشی کیمسه‌نك آچ، واوصال کیمسه‌نك طوق وقتلرندن صاقلانکز. بوزوق خلقلی کیمسه‌لره یار اولمه‌کز، اوزگز هیچ سیزمادککز حالده آنلرك خلقلرنی آلمش اولورسز. بر کیمسه‌نك آیاقی تایمقندن شادلنمه‌کز، بلکه بویله حال اوزکزه هم کلور. ادبسز کیمسه ایله یارشمه‌کز، ایسرك ایله سویاشمه‌کز. دینکز طوغروسنده الله تعالی حضرتنی رضا ایدجك یول ایله، ودنیاکز طوغروسنده ترکلککزنی توزته‌جك روش ایله یورکز. هیچ بر نرسه ایچون اوکنمادککز حالده دنیادن آیرلکز، راحتلك ایسه بونده در.

٢٠

بشنجی اوگوت

١٣٩ — بر کشی ایچون ایکنچی بر کشی ایله بوزوشمه‌کز، احتمال آنلر دوستلشورلر، سز ایسه اورتاده دشمن اولوب قالورسز. کوزل اشلری

کوروب طورمقده اولان کوزلر، ویازوب طورمقده اولان قلملر واردر، شونك ایچون ایزکوالك اشلرکزی خلقلرغه فاش ایدرکه آشقمه‌کز. عقلینه‌کوره دیلی قوتلی کیمسه‌ایله‌دوست اولمه‌کز. دین طوغروسندن باشقه قابغولرنی قایغودن صانامه‌کز. عقلکزدن باشقه درست نصیحت ویروچینی ازلمه‌کز. نادانلغکزدن باشقه دشمندن قورقمه‌کز. طول املکزدن آرتق بالانچی، اجلکزدن آرتق وعده ده طوروچی یوقدر. اوز فکرینه حیران اولان کیمسه‌لره عقل ویرمه‌کز. الله‌تعالی‌نك فرض ایلمش شیلرنی بنکار صانامای وقتنده اوستکزدن توشرکز، حرام ایلمشلرنی اشلمك دکل، حتی اشلرکه قصدده ایتمه‌کز، بو ایکی آره ده‌اولان اشلرنی کوب‌تیکشروب یورمه‌کز، نیتکز بوزوق اولان‌یغنده کرشمه‌کز؛ نیتکز بوزوق اولماز ایسه اقدام ایله‌کز. علم نورنی‌کناه ایله سوندرمه‌کز. تقوی‌لقدن کوزل کیوم ازلمه‌کز. ادبسز طبیعت کوزل اولماز، طرشمای طوروب علم تابلماز، بونی ایسه بیلوکز. بر کون فائده اولسه، ایکنچی کون ضرر اولور، ادم اوغلی اوشبو کونلرنی نوبت اوزرنده کچرر، لکن هر ایکیسنی‌ده اجل سفری دیه بیلوب اوزینه‌کوره حاضرلنه‌کز.

٢١

آلتنچی اوگوت

١٣١ — الله تعالی حضرتینك قرآن شریفینه بارکز برلکده یابشکزده اصلا آیرلمه‌کز. آره‌کزده اولان دشمنلق وخلافلقلری چقارکزده دوست اولکز. شرع شریفی وملت باردمی ایچون جمله همتکزنی

صرف ایدکز. مرتبه والوغلق سوملك ایله مبتلا اولمه‌کز فقیر وضعیفلرك اللرندن طوتکز وآنلره یاردم ویرکز. الله تعالی حرام ایلمش اورنلره وقت وآقچه اسراف ایلمه‌کز. اویقولرکزدن اویغانکز، کوزلرکزی یخشی آچوب دنیا نظامنی کورکز. نه کبی فقیرلك ونادانلق ایچنده اولدیغمزی بیلورکز. کوب آتالر واردرکه بالالرینك تربیه‌لری وعلم تحصیل ایتمکلری یولنده هیچ قایغو ایتمادکلری وبایلق صرف ایلمادکلری حالده، ایسرتکچ وفاحشه‌لر ایچون جمله خزینه‌لرنی صرف ایتمکده‌لردر. کوب خاتونلر واردرکه ایرلری بر قداق ایکمك تابه‌قدن عاجز اولوب یوردکلری حالده، کیاونی کوتمکده اولان قزلر مثالنده کیونوب اوراملرده یورمکده‌لردر. کوب صقاللی صبیلر واردرکه قزلرینه بر حرف کوزل خلق اوکرتمادکلری حالده، شریعت اسلامیه‌نك اك بیوك واك حرمتلی اولان جمعه کونلرنده، یاش یکتلر ونا محرملر ایله اوینار ایچون یبارمکده‌لردر. بو حاللر ایسه کوکل کوزلرینك صوقرایوینده وکوکلرك فاراالمقینه الوغ دلیلدر. هراشده توبان، فقیر، نادان، آرتده اولمقمزه سبب هیچ کیم دکل اوزمزدر. الله تعالیدن احسان ایدلن نعمتلرك کتمه‌سینه باش سبب بنده‌لر اوزلری اولور. شونك ایچون بوحاللردن عبرت آلکز، کندی حمایتکزده اولان اهل وعائله‌کزی اسلام تربیه‌سی ایله تربیه ایدکز. اوزکز هم خلق، فکر، اعتقاد، عمل، تقوالق طوغروسنده آنلره کوچرکچ اولکز. تقوالق ایدوچیلره الله تعالی یاردمچی، حق یولنی ازله‌وچیلره الله تعالی هدایت ویروچی، در. بونی ایسه کون کبی اشکاره بیلورکز.

۲۲

یدنچی اوگوت

۱۳۲ — آدمیلرك عیبلرنی ازلەب یورمەکز. بربرکزی کونچیلمەکز، کینە قومەکز؛ بلکە برطوغمە کبی دوست اولکز. ممکن اولدیغنده کشیلدن نرسه صورمەکز (تلنچیلك ایتمەکز). دین طوغروسنده نزاعلاشمەکز. اما زنهار یوق بار نرسەلر ایچون بربرکزی اکفار ایلمەکز. نه قدر کناهکار بنده اولسەده، هقنده کفر ایله شهادت ویرمك جناب رسول صلی الله علیه وسلم طرفندن نهی ایدلمشدر. ضرورت اولمادیغنده صول الکز ایله آشامەکز. صوروب یوروچیلری محروم ایتمای آز اولسەده ویروب یبارکز. کورشیلرکزك حرمتنی صاقلەکز. ایشتکان علم ویخشی سوزلرنی دفترکزه قید ایته طورغان اولکز. کرکلی دکل شیلرنی سویلەمکدن دیلکزنی صاف طوتکز. قوناقلرکزی حالکز قدر حرمت ایلەکز. طاعون [۱] هم وباء اولان یرلره وارمەکز، اولدیغی یرلردن قاچوب چقمەکز، غیبت سویلمەکز، بهتان وافترا ایتمەکز، ایسرتکچ ایچمەکز. العیاذ بالله زنا ایلمەکز. اویقو وقتنده ایشکلرنی، ترزەلرنی بیکلەکز، صاوت صبالرك اوستلرنی یابکز [۲] شملری سوندرکز.

[۱] طاغون وبالرنی حدیثلر جنلر سببدن دیدکلری بوکونکی حکیمرك میقروب دیدکلرینه خلاف دکلدر. زیرا میقروبلرده جن‌در.
[۲] بوکبی شیلرك سببی ایسه؛ اوستلری آچق اولان صاوتلره ضررلی میقروبلر کوب دوشمەسندن احتیاط ایتمکدر.

مسلمان قارنداشلرکز اوچرادیغنده سلام ویرکز. چاقرر اولسەلر جواب ویرکز. خستەلنور اولسەلر حاللرنی صورکز، وفات اولدقلرنده جنازەلرینه حاضر اولکز. ایزکولکی یراق، اوصاللغی یاقین یورمکده اولان ذاتلردن صاقلەنکز. بر قومك حرمتلیسی کلور ایسه حرمت ایلەکز، بوکون عملنی ایرتەکه کچکدرمەکز.

۲۳

سکزنچی اوگوت

۱۳۳ — آدم اوغللرینه، جناب الله حضرتندن بیوك هدیه وباشقه حیوانلردن آیرەچق صفت اولان «عقل» نی الوغ بر نعمت دیه بیلوکز، هم صاف وکامل آسراەتی طوغروسنده اعتبارلی اولکز. بویله بیوك نعمتی وبویله شریف اولان الله‌تعالی هدیەسنی صاقلاب طوتمق آدم اوغلی ایچون الك برنچی بورج ایدکندن خبردار اولکز. حال بویله ایکن دنیاده بعض کیمسەلر اولورکه بو عزیز نعمتی ایسرتکچ ایچون ویران ایلمکدەلردر. اکرده عقل، بازارلرده آلتون برابرینه صاتلنور اولسه ایدی، آدم اوغللری صوك نرسەلرنی صاتوب، عقل آلمق ایچون یوکرشورلر ایدی. حالبوکه بویله کیمسەلر، آقچەلری ایله دیوانەلق صاتوب آلمقدەلردر. فرض ایدلك ایسرتکچ ایچمك شریعت قارامقنده حرام اولماسون، آخرتده آنك برابرینه جزاءده اولماسون، دنیاده مسخره اولمغه وخستەلکه دوشمەکەده سبب اولماسون، آنـك یمان اش ایدکنی اثبات ایتمك ایچون اوشبو عقل نورنی سوندرمکیده تمام یتەچکدر. وحالبوکه ایسرتکچ ایچمك اسلام شریعتمزده برنچی مرتبه طیولمش نرسه اولوب، آخرتده

اوله‌چق جزالری‌ده آدم اوغلی طاقت کتوره‌چك درجه‌ده دگلدر. دنیاده ده‌اك بیوك مسخره‌لکلره، ودواسز اولان خسته‌لکلره سبب اوله‌چق آغو وزهردر. اسلام قاشنده ایسرتکیچ «ام الخبائث» یعنی کل یاوزلق واوصاللقارك آناسی دیمکله تعبیر ایدلنور. واقعاایسرتکیچ ایچمکده اولان ذات، دنیاده اولان بوزوقلغك هیچ برنی اشله‌مکدن تارتلماز. ایسرتکیچ ایچمك سببلی آدم اوغلی، عفت، وقار، حلم، نزاهت، امانت، نظافت، سر صاقلامق، اقتصاد، تدبیر، عائله تربیه ایتمك، کبی کورکام خاقلردن تمام محروم قالور، بایلق ووقت کبی قیمتلی خزینه‌لرنی‌ده ضائع ایدر. وبوبوزوق خلقنی، آرقه‌سندن کلمش ویاکه کله‌چك اولان معصوم وکناهسز صبی بالالرینه قدر میراث قالدروب کیدر. طبیبلر خبرینه کوره، چاخوتقه، باش، یورك، معده، خسته‌لکلری کوب وقتده ایسرتکیچ ایچمك سببلی پیدا اولور، وبالا هم نسللره یادکار اوله‌رق قالور. هیچ برکوزل تربیه ویرمادکی حالده، معصوم اولان بالاسینه چاخوتقه یاکه باشقه برخسته‌لك؛ یاکه یالکز ایسرتکیچ ایچمك بوزوق عادتنی میراث ایدوب قالدرمه‌سی نه قدر قزغانیچ وکوکلره جراحتلی اثر ویره‌چك برحالدر. اوشبونك ایچون بوزهر وبو آغودن اك الك اوزکزی وصوکره عائله‌کزی، حتی که جمله قارنداش وقبیله، دوست هم ایشلرکزی، صاقلامق حقنده جمله اجتهادکزنی صرف ایدکز، طرشکز، بوایسه اك کرکلی واك فائده‌لی برصوغش اولور. بوصوغشده غالب اولان کس منگولك برکوزل اسم آلور، صوکره هم بوکوزل اسم مدح ایدلمك اوزرنده قالور. اك یاقین بردوسنکزقضاایله صوغه باتوب اولدکنی ایشتدکزده تأسف ایدکز، لکن: «شکرلر اولسون ایسرتکیچ ایچمادی، یالکز صوده غرق اولدی، اکرده ایسرتکیچ ایله مبتلا اوله ایدی، نه چاره اوله‌چق ایدی!» دیه جناب اللهه حمد وثنالر ایدکز.

٢٤

طقوزنجی اوگوت

١٣٤ — بر برگزه کونچیلك ایتمه‌کز، آچولانشمه‌کز، سوز اولچاشمه‌کز، بر برکزدن کیسلوب طورمه‌کز. آچو وقتنك اوز اوزکزنی طوته بیلوکز. ظلم ایته‌کدن، ربا وسارانلق ایتمکدن صاقلەنکز. یالان، غیبت، بهتان، افتراء سویلمه‌کز. سوز یورتمه‌کز، وعده‌کزه خلاف ایلمه‌کز. امانتکه خیانت ایتمه‌کز، مؤمن قارنداشلرکزنی خصوصا اولکلرنی سوکمه‌کز، لعنت قیلمه‌کز، اکفار ایلمه‌کز، یمان گمان ایدوچی اولمه‌کز. کشی کوکلنه‌رر ایچون سوز سویلمه‌کز. بیلشلرکز وبیلش دکللرکزك جمله‌سینه سلام ویرکز. محرم قارنداشلرکزدن کیسلوب طورمه‌کز، فقیرلره انعام ایدکز. خلقلر اویقوده ایکن سزلر بعض وقت اولسه‌ده نماز اوقوکز. اوزکز، آتا وآنالر، ابی وبابالرکز، طوغمه‌لرکز، ارلرکز وخاتونلرکز، قیامت کونینه قدر کله‌چك نسل وذریه‌لرکزك ایمان ایله دنیادن کچمکلری حقنده دعاء ایله‌کز. قبول اولسه اولمازسه‌ده دعاء ایتمك الله تعالی حضرتینه یالوارمق عبادتدر، شونك ایچون بو اشکه دوام ایله‌کز، خصوصا کوکل دوشکن وقتلرنی غنیمت بیلوکز. لکن اوزکز ایله جناب الله آره‌سینه هیچ برکیمسه‌نی واسطه قویمه‌کز، هر حاجتکزنی طوغری اوز دیلکز ایله هم اخلاص کوکلکز ایله صورکز. اخلاص صورلمش دعالر بوگون اولمازسه‌ده بر کون قبول اولنور، بو نی ایسه شبهه‌سز طوغری بیلوکز.

٢٥

اوننچی اوگوت

١٣٥ — اوز اوزنی بیلوچی وکله‌چك کونی ایچون عمل ایدوچی کیمسه زیرا کدر. دیندن الك مقدم یوغالنه‌چق نرسه امانت والك صوك ضائع اولنه‌چق شیءده نمازدر، نماز ضائع اولدیغی کورلور اولسه انا لله وانا الیه راجعون اوقونمق وقتی کلمش اولور. منافقلرده دینك اعتبارلی اولمق هم‌ده کورکام خلقلی اولمق هیچ کورلماز. دنیا رسوایلغی آخرت رسوایلغندن البته ینکلدر. زنا ایدن کیمسه فقیر اولور، محرم قارنداشلرینه صله ایدن کیمسه‌نك عمری برکاتلی اولور. الله تعالی‌دن قورقمق حکمتك نیکزیدر. بالالرینه مال‌ییوب‌ده الله تعالی حضورینه فقیر واران کیمسه بختسزدر. اوصاللقدن قایغورمق، یخشیلق ایچون سونمك مؤمنلك علامتیدر. رزقلرنی طوپراق آستوندن ازله‌کز (صبان سوروب آشلق ساچکز، اورال تاولرینه واروب تیمر وآلتون هم‌اصل تاشلر قازکز، بونی قازی بیلور ایچون مخصوص مکتبلرینه کروب اوقوکز). الله تعالی ویرکان دولتنی بالالرکز وعائله‌کزی تربیه ایتمکدن قزغانمه‌کز. طوتاشدن سلامت اولوب طورمق خسته‌لکدر. بوره‌کسز سودا کر محروم اولور. اولم اوزندن الك حالکه‌کوره آور اولسه‌ده، اوزندن صوك حالکه‌کوره ینکلدر. خلقلرنی یمانلارغه نیت ایتدکده اوز حالکزنی اصلاح ایله‌کز. فرضلردن مقدم نفللر ایله مشغول اولمه‌کز. سرکزنی صاقلادقکز مدتده اختیارکز الکزده‌در. بربرکز ایله دوست اولکز،

یورشلکز، لکن کورشی اولشمه‌کز. کچکنه حسرتلری زور کوره‌کز. بیلمادککز شیلری «بیلمیورم» دیمکدن هیچ کیرو طورماکز. یالان شهادت ویرمه‌کز، حقکز یوق نرسه‌لرنی دعوا ایدب آلمه‌کز. الله تعالانك نعمتلرینه شکر، وبعض وقت ویرمش بلالرینه‌ده صبر ایدکز. جناب الهك رحمتی، صبر ایدوچیلره ایدکنی اونوتمه‌کز.

۲۶

اونبرنچی اوگوت

۱۳٦ — کناه اونودلماز، ایزکولك یرده قالماز. کله‌چك کونده اولم بار، صوکره محابت صورتده حساب اوانه‌چق. بو کونده کوب یوزلر آق، وکوب یوزلرده العیاذ بالله قاره اوله‌چق!.. هر کیم دنیاده ایلمش عملینك جزاسنی آخرتده کورر، وهر کیم نه ساچار ایسه شونی اورر. اولم تامرلری کیسلمازدن الك بو کون ایچون حاضرلنه‌کز، ایزکولك ایدرکه‌ده آشغوکز. شهوتکزه مبتلا اولوب دینکزی بوزماکز، یوق بار شبهه‌لر ایله کوزل اعتقادکزدن آزمه‌کز. خیر عمللر ایچون سعی ایله‌کز هیچ اولمازسه اوصاللق آردندن یورمه‌کز. سلامتلك ایله طنچلق بیك بیوك نعمتلردر، قدرنی بیلوکز. عمر، فائده‌سز یرلره صرف ایده‌چك درجه‌ده اوزون دکلدر، دنیا مالی جناب الله رضا دکل اورنلره توگارلك مرتبه‌ده کوب‌ده دکلدر. ایزکولك ایدوچیلردن‌ده بو دنیا کچر یمانلق ایدوچیلردن‌ده! . لکن دیشلرك بر برینه صوغلنه‌چق، وتنزلر دردر قالتراب طوراچق کونلر آلدادر. بو کونده نسلدن، قبیله‌دن، کوزللك وباشقه‌لردن صورلمای، لکن

یالگز بغشیلقدن حساب آلنور. دنیا کزده بولمغان مقصودلرکز ایچون اوکنمه‌کز؛ اولدقلری ایچون‌ده اوز اوزکزنی بیلماز درجه‌ده شادلنمه‌کز. توبه‌نی کچکدرمه‌کز؛ اولمنی‌ده کویا باشقه‌لره‌غنه کله‌چك دیه کمان ایلمه‌کز. باشقه‌لرك عیبلرنی تیکشره‌دن الك اوز عیبلرکزنی تیکشرکز. حلال کسب ایله تابه‌شن مالـکزنی‌ده تیوشلی اورنلرینه صرف ایله‌کز. دین اهللرینه کوکلی دوشکن کیمسه‌لره مرحمتلی اولـکز. علم وعفتی اولانلره قاتشکز. علمکز ایله عمل ایدکز؛ عملـکزده ریالی اولمه‌کز. اولکلرنی یووکز؛ اوزکزه هم شویله بـر کون کله‌چکنی کوز اوکنده طوتکز. قبرلکلره وارکز؛ دنیادن اش ومشقتلری بتوب؛ کله‌چك کونلری کوتوب یاته‌قده اولان بو بنده‌لرك حاللرنی تیران فکر ایله‌کز. کوکل یومشایه‌چق وعبرت آلنه‌چق یر اولکلر وآنلرك مقام مبارکلری اولان قبرلکلردر. الله تعالی حضرتی بو کونلرده جمله‌مزه رحمت ایلیه.

(صوك)

شعر

فلو کنا اذا متنا ترکنا   لـکان الموة راحة کل حیّ

ولـکنا اذا متنا بعثنا   ونُسْأل بعده عن کل شیٔ